

Pharmakon Bağlamında Dil Felsefesi

Mustafa BİNGÖL

Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
mustafa.bingol@erzurum.edu.tr

DOI: 10.21666/muefd.304019

Özet

İnsanın olduğu yerde “dil” de vardır çünkü o diliyle beraberdir. Dilin insanla bağlantılı hali onu vazgeçilmez kılmuştur. Bu vazgeçilmezlik ise onun kullanılmasına neden olmuştur.

Giriş kısmında dilin kavramsal analizi yapılarak, Platon’un felsefesine etki eden, Herakleitos ve Parmenides’in görüşleri irdelendi. Birinci başlıkta diyalog ve diyalektik arasındaki ilişkinin önemi üzerinde durularak retorik kavramına geçiş yapıldı. İkinci başlıkta ise Platon’un yazının ve çarenin tanrısı olarak gördüğü pharmakon kavramının dil felsefesindeki yeri ve önemi üzerinde duruldu.

Sonuç kısmında ise pharmakon gibi güçlü bir kavramın Sofistlerin eline bırakılmaması ifade edilir ve bu kuvvetin uzmanların elinde soylu bir yalana dönüşmesine izin verilebilir.

Anahtar sözcükler: Pharmakon, Diyalog, Diyalektik, Retorik, Platon, Soylu yalan.

Language Philosophy in The Context of Pharmakon

Abstract

“Language” is also exist where human is because he is associated with the language. Linked to human being state of language has made it indispensable. This indispensability has led to its use.

In introduction section by making the conceptual analysis of language, views of Heraclitus and Parmenides which are affecting the Plato’s philosophy were evaluated. In the first title with emphasis on the importance of the relationship between dialogue and dialectic, transition to the rhetorical concept was performed. In the second title the place of the concept of Pharmakon which is seen as the God of writing and remedy by Plato in the philosophy of language emphasized.

In conclusion a powerful force as Pharmakon should not left in the hands of the Sophists and it described that this force may be allowed to turn into a noble lie in the hands of experts.

Key words: Pharmakon, Dialogue, Dialectic, Rhetoric, Plato, noble lie.

İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşmaya dil (language) denir. (Akalin, 2009: 526) Dil, belirli ve standart anlamları olan sözcüklerden ve bir iletişim yöntemi olarak kullanılan konuşma formlarından meydana gelen yapı ya da bütündür. Birbirleriyle karşılıklı olarak, sistematik bir ilişki içinde bulunan ve sözcük düzeyinde uzlaşım yoluyla oluşan bir anlama sahip olan birimlerden meydana gelen sisteme dil adını vermekteyiz. Ayrıca duyguları, düşünceleri ve seçimleri açıkça göstermeyi mümkün kılan her türlü işaret sistemi olarak dil, bilinç içeriklerini, duyguları, arzuları, düşünceleri tutarlı bir anlam çerçevesi ya da modeli içinde ifade etme yolu ya da yöntemi olarak da tanımlanır. (Cevizci, 2010: 448)

Dilin bir nesneyi ifade edebilmesi için öncelikli olarak nesnenin düşünülmesi gerekir. Tanımlarda da gösterildiği üzere dil için bir yoğunlaşma süreci gerekmektedir. Böylelikle bir taslak halini alan düşünce, nihayetinde dilsel olarak ifade edilebilir. Zihnimizde oluşturduğumuz düşünce sistematığı bir anlamda kurgu ve inşadır. Bu bağlamda düşündüğümüz zaman bilginin düşüncede ortaya çıktığını ve bunu ifade etme biçiminin de dil olduğunu görmekteyiz.

Antikite’de dil üzerine düşünme, oldukça marjinal idi. Greklerin bizim bugünkü “dil” sözcüğümüze karşılık gelen bir sözcükleri yoktu. Dil, çok anlamlı “logos”[†] sözcüğünde söylem olarak içkin halde bulunuyordu. Gerçi sözcüğün temel anlamı, düşünme, anlama ve akıl çerçevesinde toplanmıştı. Sözcükler bu logos’un yani düşüncenin ifade edilmesinin yalnızca dışsal bir örtüsüydü. (Altuğ, 2013: 15)

[†] Antik Yunan düşüncesinde, söz, konuşma, düşünce, akıl, anlam, açıklama; bir şeyin her ne ise o olmasını sağlayan nedenler; belli bir disiplinde fenomenleri açıklamak amacıyla kullanılan yöntem ve ilkeler; bir şeyi bizim için anlaşılır kılan temel, dayanak anlamına gelen sözcük (Cevizci, 2010: 1024).

Herakleitos öncesi filozoflara baktığımız zaman düz yazılardan tamamen farklı olan muhteşem imgelerle dolu, parlak, kısa, vurucu cümlelerden, atasözlerini andıran ifadelerden meydana gelen şiirsel düzyazılar görmekteyiz. Herakleitos ise paradoksal[‡] konuşmayı, paradokslarla konuşmayı sever. Yiğine karşı takındığı küçümseme üslubunda da kendini gösterir. İnsanlar, geniş halk yığınları tarafından anlaşılmayı isteyen bir insanın diliyle konuşmaz. Herakleitos'un bu tavrı, bilmeceyi andıran bilgelige, herhalde ancak kendisini anlayabilecek niteliğe sahip olan azınlığa, seçkinlere hitap etme arzusunun bir ifadesidir.

Zira Herakleitos'un dilinden kaynaklı olarak kendisine "Karanlık Herakleitos" ifadesi uygun görülmüştür. (Arslan, 2013: 184)

Parmenides'in *Doğa Üzerine* adını taşıyan eserinden zamanımıza kadar gelmiş 150 fragman vardır. Parmenides'in sözünü ettiğimiz bu eserinin bir felsefi şiir olduğunu görmekteyiz. Aynı zamanda bu eser felsefi şiirin ilk örneğidir. Parmenides'in bu şiirde kullandığı edebi düzenin, Homeros ve Hesiodos tarafından da kullanılmış olduğunu işaret etmemiz gerekir. (Arslan, 2013: 217-218)

Platon denildiği zaman aklımıza doğrudan diyaloglar gelmektedir. Bu eserlerin yazımında kullanılan yöntem ise diyalog[§] (dialog)'tur. "Diyalog ve mit arasında kalan felsefe, Platon tiyatrosunda sahnelenen bir söz ve yazımın birleşmesinden ileri gelir." (Mattei, 2008: 29) Platon, eserlerinde diyalog yöntemini kullanmasını bilginin elde edilmesi için gerekli bir şart olarak görür. Filozofun diyaloglarında yanlış bir bilgi, bir başkası tarafından dile getirir. Tartışmaya katılan kişiyle beraber doğruluk ortaya çıkana kadar uzun uzadıya tartışmaya devam edilir. Sonuç olarak doğru bilgiyi savunan, yanlış bilgiyi savunan kişiyi ikna eder. Platon'a göre doğru bilgi, bu şekilde elde edilir.

Diyalog ve Diyalektik Ayrımı

Diyalog ve diyalektik** (dialectics) arasında fark olduğu kesindir. Şunu ifade edebiliriz: Diyalektik aslında diyalogun daha kapsamlı halidir. "Platon'un diyalektiğini, zihinde akılla kavranan aleme, evrensel idealara yükselmek için kullandığı usullerin bütünü diye de ifade edilebilir." (Ülken, 2000: 15) Platon, bu yönteminde Sokrates'ten büyük ölçüde etkilenmiştir. Platon'dan önce Sokrates'in karşısındakileri konuşturarak hakikate ulaşmak için doğurtma yöntemini (maieutik) kullandığı bilinmektedir. Platon, hocasının bu yöntemini aşabilmiştir. Şöyle ki o, "bireylerden türlere, türlerden cinslere yükselmekle yetinmedi; cinsler arasında aşamalar kurmaya ve en üstün cinslere ulaşmaya çalıştı. Ahlak kavramları alanını aşarak, bütün değerleri kuşatan bir metafizik kurdu. Bu ikinci metafizik, yani diyalektik, artık kendisine aittir." (Ülken, 2000: 14)

Platon, *Theaitetos* diyalogunda *Yabancı* ile olan tartışmasında kavramların kendi bağlantıları açısından belirli bir bilime ihtiyaç duyduğunu belirtir. Bu bilimi ortaya koymak aslında kavramların birbirleriyle olan bağlantısını ve uyumsuzluğunu bize bildirmesi olarak düşünülebilir. Platon adı geçen diyalogunda diyalektiği bir kavramdan diğer kavrama geçiş olarak görür. *Theaitetos* diyalogunda öncelikle diyalektik bilimine ne ad verileceği tartışılır. *Yabancı* ise bu konuda ne aradıklarını şöyle ifade eder: "Kavramları (türleri) doğru bir biçimde ayırmayı; ne bir ve aynı kavrama (türe) aynı anlamları, ne de ayrı kavramlara (türlere) aynı anlamı vermemeyi, diyalektik biliminin ödevi olarak açıklamayacak mıyız?" (Platon, 2011: 602). Bu şekilde ifade edilmesi doğrudur. Fakat bunu yaparken, kendi kendisiyle çelişen birçok kavram üzerine yayılması, birbirinden ayrı birçok kavramın bir kavramca dışarıdan çevrelenmesi, bir

[‡] Kökleşmiş inanışlara aykırı olarak ileri sürülen düşüncedir (Akalin, 2009:1571).

[§] İki ya da daha fazla kişi arasında geçen felsefi tartışma. Felsefesi tez ve tavrı, yazarın düş gücünün ürünü olan konuşmalar aracılığıyla karşı karşıya getiren, kurgusu özel olarak oluşturulmuş anlatım tarzı. Bir yazım biçimi olarak diyalog tarzının felsefe alanındaki yaratıcısı, felsefenin ana ilkelerini, felsefi tez ve düşüncelerini, tartışmaya temel oluşturan dramatik bir durumun ve karakterlerin önem kazandığı karşılıklı tartışma şeklinde ifade eden ve diyalogu aynı zamanda bağımsız bir edebiyat ya da sanat yaratısı düzeyine yükselten kişi, ünlü yunan düşünürü Platon'dur (Cevizci, 2010: 473).

** Yunanca tartışma sanatı anlamına gelen dialektike tekheden türeyen bir terim olarak, genelde akıl yürütme yoluyla araştırma ve doğrulara ulaşma yöntemi. Diyalektik, değişik dönemlerde ve değişik filozoflarda farklı bir anlam kazanmış olduğu için, yukarıdaki genel diyalektik tanımı, örneğin Hegel ve Marx'ın diyalektik anlayışını kapsamaz. Bu durum dikkate alındığında, 1 diyalektik her şeyden önce, bir tez ya da görüşü, onun mantıksal sonuçlarını incelemek yoluyla çürütme yöntemi anlamına gelir. Yine diyalektik, 2 sofistlik akıl yürütme, cinsleri türlere bölmeyi ya da cinsleri türlerine ayırarak mantıksal bir biçimde analiz etme yöntemini gösterir (Cevizci, 2010: 469).

kavramın diğer tüm kavramlarla ve de tek tek herbiriyle bağlantı kurması ve son olarak birbirlerine büsbütün karşıt olan birçok kavramlar üzerine kendini tümüyle aydınlatması gereklidir (Platon, 2011: 602).

Platon'un hocası Sokrates'ten de esinlenerek kullandığı diyalektik, aslında bir arayış içinde olma durumudur. Çünkü diyalektik, tanımlarında yer aldığı üzere; cinsleri türlere bölme işlemidir ya da cinsleri türlerine ayırarak mantıksal bir biçimde analiz etme sürecidir. Böyle bir yöntemle ilerlediğimiz anda bizim yapacağımız şey sonuçlar üzerine konuşmak olacaktır. Bu şekilde, biz bir çürütme yöntemi geliştirerek gerçek sonucu görme imkanı elde ederiz. Çünkü diyaloglarda aynı şey yapılmaktadır. İdealar alemine ulaşana kadar bu tartışma devam edecektir. Burada kavramlar arasında ayırım konusuna gelince amaç, duyular alemi ile idealar alemi arasında bir ayırım yapmak değildir. Aslında iki alem arasında gerçeği arama rolüdür.

Diyalektiğin amacı ise bir sınıftaki tüm bireylere bir yüklem yükleyen önermeler ortaya koymak değildir. Amaç, bölünemez bir türün –bir Formun^{††}- cins ve özgül farklılıklar (ayrılımlar) yoluyla tanımlanmasıdır. Tanımladığımız şey –tüm insanlar- olmayıp, biricik -insan- Formudur (Cornford, 2010: 495). Burada ele alacağımız bir formu sınıflara ayırdığımızda onu en yüksek durumdan en aşağı duruma çekeceği ortadadır. Çünkü Platon'a göre formların en yüksek olduğu kesindir. Sınıflara ayırma olduğu zaman en alta kalacak olan şey en üstün olanın konumuna gelecektir. Bunu yaptığımız zaman ise diyalektik Platon'daki idea kavramının yerini tutmayacaktır. Zaten formların bu anlamda bölünemez olduğu aşıkardır. Diyalektik ise bize bu anlamda bölünemez bir formun tanımlanması noktasında yol gösterici olabilir.

Platon'un diyaloglarında yer alan diyalektik yöntemin hangi amaçla kurgulandığına bakmak yerinde olacaktır çünkü felsefi okumalara başlayan herkes için diyaloglar vazgeçilmez kaynaklardır. Platon hem kökeni hemde ereği aramaktadır. Diyaloglarında kendini kandırmaya çalışsa bile kendine kanmaz. Platon'un yapmaya çalıştığı şey; dekonstrüksiyon yöntemidir. Yapısökümü olarak ifade edilen şey; bir yazarın kendi söylediği dünya kurucu yalanlara inanmaması veya inanmadığını görmezden gelmesidir (Derrida, 2014: 9). Diyaloglarını inşa ederken mitsel öğeleri çok iyi kullanmaktadır. Ancak mitsel öğeler düşüncemizde dilin karanlık odaları gibidir. Bu odalar, dil ve düşüncenin tam olarak örtüşmediğini gösterir. Diyalogların da hala çözülememesinin veya her okunduğunda farklı bir anlam çıkarılmasının nedeni dil ve düşüncenin örtüşmediğini gösterir. Yapısökümü açısından bir değerlendirme yapılacak olursa kendisini kandırmanın ötesinde bir kısır döngüye neden olduğu düşünülebilir: Mesela, kasabanın birinde kendilerini tıraş edemeyen insanları tıraş eden berberle ilgili bir bilmece anlatılır. Berberin kendisini tıraş edip edemeyeceği belirsizdir. Eğer berber kendisini tıraş ederse, o zaman kendisini tıraş edemeyen insanlar grubunun bir üyesi olmayacağından kendini tıraş edemez. Şayet kendini tıraş edemezse o zaman da kendilerini tıraş edemeyen insanlar grubuna dahil olacağından, kendini tıraş etmesi gerekir (Dilts, 2014: 227). Bu şekilde ifade edilen bir paradokstur ve bir kısır döngü sürecine girdikleri için kendilerini geçersiz kılma noktasına getirirler. Lakin bu durum Platon'un temel amacını oluşturur veya farkında olduğu bir gerçektir. Çünkü düşünür dili araçsal olarak kullanma ve buradan bilgiye ulaşma gayesindedir. Ama bu durum belirgin bir şekilde değil de aldatma sanatı olarak karşımıza çıkar. *Gorgias* diyalogunda aldatma üzerine şu ifadeler geçmektedir:

“... söylev sanatı, doğru olan, ya da olmayan üzerinde sadece inandıran, ama doğru nedir, doğru olmayan nedir, bunu öğretmeyen bir kandırma sanatıdır, değil mi?”

... söylevci, mahkemelerde, ya da başka toplantılarda, doğru olan, ya da olmayan şeyleri öğretmez, onlara inandırır. Çünkü bu gibi yüksek konularda, az bir zaman içinde, kimse büyük bir kalabalığa bir şey öğretmez, değil mi?” (Platon, 2011: 56).

Hem İlaç Hem de Zehir Sayılan: Pharmakon

Platon konuşma sanatını bizzat yoldan çıkararak bir şey olarak görmek yerine onu yanlış kullananları (Sofistler) ortaya koyma amacındadır çünkü dil bir filozofun ağzında hakikatin ifadesi olabilirken bir Sofistin ağzında ise hakikatin çarpıtılması olarak karşımıza çıkar (Topakkaya, 2014: 2013). Platon bu dilsel süreçteki karmaşaya bir son vermek adına *pharmakon* bulmalıdır. *Pharmakon*, hem yazının hem

†† Birşeyin şekli ya da yapısı. Bundan biraz daha özel ve felsefi bir anlam içinde, birşeyin özü, bir şeyi her ne ise o şey yapan şey. Ve nihayet estetikte, içeriğe karşıt olan şey, bir estetik nesnenin duyularla algılanan görünüş şekli (Cevizci, 2010:674).

de çarenin tanrısıdır. Platon'un neden yazdığı sorusunun cevabı, bu tanrıyı bize anlatmak olarak düşünülebilir. Yazının hem zehir hem de çare oluşu şunu da açığa çıkarır: kelimelerin keyfi bir şekilde değişebileceğini, dolayısıyla dilde her türlü değişimin yalnızca uyulaşım ile sağlandığını gösterir (Fischer, 2013: 143). Böyle bir uyulaşım ile değişebilen dilsel ifade Platon için gizemli kılınmaktadır. Bunun sebebi ise bu ilacın hem faydalı oluşu hem de zararlı oluşudur.

Platon, *pharmakona* her diyalogunda farklı bir anlam katmıştır çünkü Sokrates'in içtiği baldıran zehri, vücut için zararlı ve köreltici olduğu kesindir ancak ruh için veya Sokrates için bu böyle değildir, kendisini, ruhu kurtaran bir ilaçtır. O halde *pharmakon*'un, çift yönlü olduğu söylenebilir: ruh için iyi; vücut için kötüdür. Sofistler içinde Atina halkını kandırmak iyi, çünkü bu durum onlara para kazandırıyor ancak bu durum Platon için kötüdür, çünkü halkı kandırmak aslında hakikatin gizlenmesidir.

Pharmakonun diyalog ve diyalektik ile ilişkili olduğunu hatta retorik sanatı ile bağlarının daha sıkı olduğunu söyleyebiliriz: Retorik (rhetoric), sözle ilgili bir sanattır. Bu sanatın konusu yargıçları, mecliste üyeleri ve toplantılarda tüm yurttaşları kandırmaktır. *Sofist* diyalogunda retorik, mahkemede halk önünde yapılan konuşma sanatını kapsayıcı bir adla “kandırma ve inandırma sanatı” diye nitelendirilir (Fırıncı, 2011: 31-46). Platon, *Gorgias* diyalogunda, retorığı “sanatların kraliçesi” olarak nitelendirirken, retorığın “dinleyicileri gülünç duruma düşürme ustalığı” olduğunu söyleyerek de olumsuz yönünü ön plana çıkarır. Platon'a göre retorik inançla ilgilidir. Retorik bilgisiz inanma olarak da ifade edilebilir.

Retorik ile diyalektik aynı şey olmadığı gibi retorikçi ile diyalektikçide aynı özelliklere sahip kişi değildir. Bu durumu Türkan Fırıncı, “Platon'da Retorik Kavramı” adlı çalışmasında şöyle anlatır: Söylevci (retorikçi), yanlış doğru gibi gösterir, zayıf kanıtı da güçlüymüş gibi. Diyalektik ise çelişkiyi ortadan kaldırır. Doğru sanı (doxa) bilgi olmadığı halde kendilerine hatip ve mahkeme hatipleri denen bilgelik üstatları bir şey öğretmekle değil, istedikleri sanıyı yaratmakla kandırırlar. Buna karşılık bilgi (episteme) ile yola çıkan diyalektikçi ise öğretme amacını taşır (Fırıncı, 2013: 35). Bu öğretme sürecinde ise Sofistler karşımıza çıkmaktadır: *Sofist* kelimesi sözünü ettiğimiz dönemde bilge, bilgin anlamına gelmekteydi. Nitekim Yunan dünyasında devlet adamları ve kanun koyucular bu adla anılmaktaydı. Platon'u rahatsız eden şey, Sofistlerin verdikleri dersler karşılığında öğrencilerden ücret talep etmeleridir. Para karşılığında eğitim verme olayı Platon gibi bilim, bilgi ve eğitim alanında yetkin olan insanları rahatsız etmiştir. Sofistlerin verdikleri derslerden ücret talep etmeleri tek sorun değildi aynı şekilde dünya işleri konusunda yurttaşları bilgili kılmak, meclislerde, mahkeme salonlarında ve pazar yerlerinde kendi davalarını savunmak veya karşı davaları çürütmek için becerikli kılmaktı. Sofistler bambaşka bir insan anlayışını ve bambaşka bir hayat tarzını temsil etmekteydiler (Arslan, 2010: 20-21). Sofistlerin dünyasının veya onların tasvir ettikleri dünyanın, ortada ne kadar insan varsa o kadar birbirinden farklı, birbirine aykırı görüşlerin olduğu ortadadır. “Hatta bir insanın içinde bulunduğu ne kadar farklı algı durumları varsa onun o kadar çok ve birbirine aykırı, çelişik algıları, dolayısıyla kanıları, fikirleri olmaktadır.” (Arslan, 2013: 223). Sofistlerin bu şekilde düşünmeleri, kaos ortamına zemin hazırlar. Bu kaos ortamında hiçbir şey tam olarak anlaşılabilir. Çünkü iletişim kurmak istesek bile, kelimelerin anlamları ve dilin kuralları üzerinden bir anlaşmaya varmak gerekir. Sofistlerin dünyasında hiçbir tümel bilginin olmadığı açıktır. Her şey bireyseldir. O halde Sofistliğin sonucu *Gorgias*'ın ünlü tezidir: “Hiçbir şey yoktur, var olsaydı bile bilemezdik, bilseydik bile başkasına iletmezdik.” (Weber, 1998: 20).

Kimsenin kimseyle iletişim kurmadığı bir ortamda, insanın ne kendi kendisiyle ne de başka insanlarla hiçbir diyaloga girmediği bir ortamda hakim olacak şey, şiddettir. Platon'nun, *Devlet* diyalogunda şiddeti ve savaşı istemediği açıktır. “Bu açıdan baktığımızda Sofistlerin söylemleri, kendi düşünceleri için büyük bir tehlikedir. Platon bununla da kalmamakta, sorunu daha da derinleştirmektedir. Nasıl sitenin içine düşmüş olduğu sosyal-siyasal çöküntünün, acı ve sefaletin gerisinde Sofistlerin yaratmış olduğu entelektüel-zihinsel ortamı bulmaktaysa, bunun da gerisinde veya arkasında varlık veya gerçeklik hakkındaki yanlış bir metafiziğin olduğunu düşünmektedir.” (Arslan, 2013: 224).

Sonuç: *Pharmakonun* Soylu Yalana Dönüşmesi

Antikite'nin siyasal durumu, Platon'un söylemleri açısından ve bunun yanında Sofistlerin aldatmacalarıyla yakından ilişkilidir çünkü *pharmakon* hem yazı olarak hem de söylem olarak etkili olacaktır. *Pharmakon*u bu kadar önemli kılan şey ise onun diyaloglardaki ifadeyi işlevselleştirmesidir.

Böylelikle diyalogları okuyan kişi için her iki anlamı da içerecektir. O zaman bu diyalogların işlenmesi tıpkı tohum ekme gibidir şöyle ki diyalogun doğru ve yanlış olmasından daha çok bıraktığı *pharmakon* olacaktır. *Devlet* adlı diyalogta yalan söylemenin *pharmakon* olabileceğine ilişkin şöyle bir fragman geçmektedir:

“Sözünü ettiğimiz bir sürü ilacı kullanmak zorunda kalacak yöneticilerimiz. İlaç gerektirmeyen, sadece perhize girmekle geçecek hastalıklar için usta olmayan bir hekim de yeterli olabilir; ama ilaç gerekti mi, hekimin çok iş bilir, gözüpek olması gerekir.

Doğru ama, sözü nereye getirmek istiyorsun?

Şuna: Yöneticilerimiz, yönetilenlerin yararına olarak büyük ölçüde yalana başvurmak, insanları aldatmak zorunda kalabilirler. Bu türlü davranışları da bir çeşit ilaç gibi yararlı saymıştık.

Doğrusu da buydu.” (Platon, 2002:187).

Yukarıda ifade edilen şeyin, *farmakon* (iksir) olarak hem iyileştirici hem de öldürücü etkisi söz konusudur. Bu duruma karar verecek kişinin uzman olması gerekmektedir:

“... *doğruyu söylemeye de büyük bir değer vermeliyiz. Demin söylediklerimiz yanlış değilse, yalan söylemek tanrılar için bir ilaç olarak yararlı ise belli ki böyle bir ilacı yalnız hekimler kullanmalı, sıradan insanlar ona el sürmemelidir.” (Platon, 2002: 97).*

Yalan söyleme eyleminin uzmanlara bırakılması durumu soylu bir yalan olarak ifade edilebilir. Soylu yalan argümanı: “Gölgeli imgelerin zarara neden olmalarını engellemek için bu imgeler bilgiyle uyumlu hale getirilmeli; ama öte yandan hakikat, inançla eylem arasındaki ilişkiden dolayı kendi davasını ilerletmek için görünüşler kullanabilir (Allen, 2011: 140). Soylu yalan, vatandaşları hikaye tarzında bir yolculuğa çıkarmaktır ve böyle bir yolculukla anlatılmak istenen hakikat onlara aktarılabilir. Bu soylu yalan ise diyalektik bir süreç ile harmanlanarak aktarılabilir. Soylu yalanın *pharmakon* olabilmesi onu aktaracak kişinin meziyeti ölçüsünde değerli olabilir. Sokrates’in bunu filozoflara ve uzmanlara yüklemesi aslında önemini ortaya çıkarır çünkü Sofistlerin soylu yalanı kullanması veya *pharmakon* olarak ele almaları olanaksızlaşır.

Platon’un neden yazdığı ve neyi amaçladığı belki de ifade etmeye çalıştığımız tüm konuyu açıklar niteliktedir. Platon, elit bir vatandaş olmaksızın herkesin demokratik haklardan yararlanmasını ve geliştirdiği adalet ilkelerine uygun eylem kurallarını benimsemelerini amaçlamıştır. Bu vatandaşlar, bu eylem kurallarını içselleştirmek suretiyle bir anayasa oluşturulabilirdi. İşte Platon’un diyalogları aslında *pharmakon* ve politik açıdan değişimleri yeşertmek adına tohum olarak ifade edilebilir (Allen, 2011: 142).

Pharmakon, düşüncenin ifadesi edilmesinde başat rol oynayan dilin şekillenmiş halidir. Şöyle ki işlevselliği açısından hem zehir hem de çare olabilen böyle bir ilacın herkesin elinde olması yerine uzmanlara bırakılması gereklidir. Bu bağlamda sofistlerin dili kullanması zehirden öteye gitmeyecektir çünkü kişiden kişiye değişen doğruları içinde barındıran bir durum söz konusudur. Tüm bunlardan uzaklaşarak Platon’un önderliğinde bir çareye yolculuk en ideal olanıdır

Kaynakça

- Akalın, Ş.(hızl). (2009). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Altuğ, T. (2013). *Dile Gelen Felsefe*, (3. Baskı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Arslan, A. (2013). *İlkçağ Felsefe Tarihi I*, (5.Baskı), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Arslan, A. (2010). *İlkçağ Felsefe Tarihi II*, (3.Baskı), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cevizci, A. (2010). *Felsefe Sözlüğü (7.Baskı)*, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Cornford, F.M. (2010). *Platon’un Bilgi Kuramı*. (2. Baskı), (Çev. Ahmet Cevizci), İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Derrida, J. (2014). *Platon’un Eczanesi* (2. Baskı), (Çev.: Zeynep Direk), İstanbul: Pinhan Yayınları.
- Dilts, R. (2014). *Dil İllüzyonları* (5. Baskı), (Çev.: A. Volkan Çubukçu), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Fırıncı, T. (2011). *Platon’da “Retorik” Kavramı*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ethos Dergisi, 4(2).

- Fischer, S.R. (2013). *Dilin Tarihi* (11. baskı), (çev.: Muhtesim Güvenç), İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Mattei, J.F. (2008). *Platon*, (çev.: İsmail Yerguz), Ankara: Dost Yayınları.
- Platon, (2002). *Devlet*, (çev.: Hüseyin Demirhan), İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Platon, (2011). *Diyaloglar (8. Baskı)*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- S. Allen, D. (2011). *Platon Neden Yazdı?*, (çev.: Ayşe Batur), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Topakkaya, A. (2014). *Platon – Aristoteles Karşılaştırılması*, İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Ülken, H.Z.Ü. (2000). *Genel Felsefe Dersleri*, İstanbul: Ülken Yayınları. Weber, A. (1998). *Felsefe Tarihi*, (5. baskı), (Çev.: H. Vehbi Eralp), İstanbul: Sosyal Yayınları.